

Državni zakonik

za

kraljevine indežele v državnem zboru zastopane.

Kos XIX. — Izdan in razposlan dne 5. maja 1883.

53.

Postava od 2. maja 1883,

s katero se nekatera določila postave od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 62) izpreminjajo.

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó :

Člen I.

Naslednji paragrafi postave od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 62), s katero se ustanavljajo načela za poučevanje v ljudskih šolah, v svoji zdanji besedi izgubé moč ter naj slovó v bodoče takó le :

§. 3.

Učni predmeti občne ljudske šole so, namreč :

vera;

branje (čitanje) in pisanje;

učni jezik,

računstvo (številjenje), v zvezi z geometrijskim oblikoslovjem;

učencem najdouxnejše in najimenitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodopisa, prirodoslovja ali fizike, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in nje ustavo;

risanje ali črtanje;

petje;

dalje :

ženska ročna dela za deklice;

telovadba za dečke zapovedana, za deklice nezapovedana.

Kakor bode imela katera šola več ali manj učiteljev, bodo se tudi učni predmeti z večjo ali manjšo obširnostjo (razsežnostjo) učili. Od le-tega je tudi zavisno, ali se bode pouk razširil še na katere druge tukaj ne naštete učne predmete, sosebno v katerem drugem deželnem jeziku (§. 6).

§. 7.

Učna tvarina ljudske šole naj se na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor je mogoče tako razdeli, da bode vsako od teh let po ena učna stopnja.

Ali se ima šolska mladina razvrstiti v razdele ali razrede, to se ravna po številu učencev in po številu učiteljev, ki jih ima katera šola, ter se sme po okolnostih, seosebno na kmetih, ta razvrstitev uravnati po načelih poludnevnega poučevanja.

§. 8.

Katere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje minister za bogocastje in uk, po tem ko je zaslišal deželno šolsko oblastvo.

Izmed dopuščenih knjig in beril izbira in določuje deželno šolsko oblastvo, zaslišavši okrajno učiteljsko konferencijo, te, katere naj se rabijo.

§. 10.

S posebnim ozirom na potrebe katerega kraja moči je zediniti s posamnimi učilnicami tudi naprave ali zavode za njegovanje, odgojo in poučevanje otrok, kateri še niso dolžni v šolo hoditi, kakor tudi posebne tečaje, nemenjene za nadaljšnjo splošno izomiko mladine šoli odrasle (§. 59, odstavek 2).

Tudi za deklice, ki so uže šoli odrasle, smejo se ustanoviti učni tečaji zaradi nadaljšnjega obrazovanja (§. 59, odstavek 2).

§. 11.

Število učiteljev v vsaki šoli ravna se po številu učencev.

Ako bode za tri leta zapored v kateri šoli, poprek vzevši, pri celodnevem poučevanju po 80 učencev, mora se brezuvetno (brezpogojno) poskrbeti še za drugega učitelja, in tako tudi za tretjega, če to število naraste na 160, ter je treba po tem razmerji še dalje pomnoževati število učiteljev.

Pri poludnevem poučevanju računati je po 100 učencev na enega učitelja.

Določujoč število učiteljev tistim občnim ljudskim šolam, katere se za otroke poslednjih dveh letnih stopinj uredijo drugače nego veli pravilo (§. 21, odstavek 4), ni ozirati se na te otroke.

Učiteljska mesta, enkrat ustanovljena, smejo se samo z dovoljenjem deželnega šolskega oblastva odpraviti.

Deželnemu postavodavstvu je pridržano, znižati maksimalno število učencev, kateri se imajo odkazati enemu učitelju.

§. 15.

Učiteljice in podučiteljice v dekliških šolah naj praviloma poučujejo deklice tudi v ženskih ročnih delih, za kar se ima napraviti poseben šolski razdel.

Kjer je dekliška šola izročena moškemu učitelju, mora se za poučevanje v ženskih ročnih delih namestiti posebna učiteljica.

Kjer ni samostalnih dekliških šol, naj se za dekleta, ki so dolžna v šolo hoditi, napravijo posebne delovne šole, ki so same za se ali pa združene z ljudsko šolo.

§. 17.

Meščanske šole namen je, učni smoter občne ljudske šole presezajočo izomiko dajati zlasti z ozirom na potrebe obrtnikov in kmetovalcev. Ista posreduje tudi izomiko pripravljajočo na učiteljska izobraževališča, na take strokovne šole, za katere ni treba poprejšnjega obrazovanja v kaki srednji šoli.

Učni predmeti meščanske šole so:

vera;
učni jezik v zvezi z naukom o poslovnih sestavkih;
zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na domovino ali očetnjava in njeno ustavo;

prirodopis;

prirodoslovje ali fizika;

računanje v zvezi z enovitim knjigovodstvom;

geometrija in geometrijsko črtanje;

risanje ali črtanje s prosto roko;

lepopisje;

petje;

dalje:

ženska ročna dela za deklice;

telovadba za dečke zapovedana, za deklice nezapovedana.

V nenemških šolah meščanskih ima se dati tudi prilika, da se otroci naučé nemškega jezika.

Če deželno šolsko oblastvo pritrdi, sme se v meščanski šoli deliti tudi nezapovedan pouk v katerem drugem živem jeziku, v igranji na klavir in na gosli.

§. 18.

Meščanska šola šteje tri razrede, kateri se stikajo s petim letnim tečajem občne ljudske šole.

Tistim, kateri vzdržujejo šolo, prepušča se, da smejo meščansko šolo skleniti s katero občno ljudsko šolo pod enim vkupnim voditeljem. V tem slučaju se imenuje „Občna ljudska in meščanska šola“.

§. 19.

Določila §§^{ov} 4 do 8, 10 do 14 veljajo tudi za meščanske šole, vendar s temi le razločki:

1. Kadar se postavlja učni črtež, treba je ozirati se na posebne potrebe šolskega mesta in okraja.

2. V meščanski šoli morajo se vseskozi moški otroci od ženskih odločiti.

3. Učiteljska konferencija predlaga deželnemu šolskemu oblastvu, katere izmed učnih knjig in beril ali čitank naj bi se izbrale; tudi sme nasvetovati mu, da se vvedejo (vpeljejo) kake nove učne knjige in čitanke

4. Odgovorni voditelj meščanske šole ima naslov: „ravnatelj ali direktor“.

5. Razven ravnatelja in veroučitelja naj bodo najmanj še trije učitelji.

§. 21.

Dolžnost, hoditi v šolo, začenja se za otroka, kadar izpolni šesto, in traja ali trpi, dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja.

Izstopiti iz šole sme učenec vendar samo takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zapovedano za ljudsko šolo, namreč: vero, čitati (brati), pisati in računati.

Na občnih ljudskih šolah naj se otrokom, ko izpolnijo šesto leto svojega šolanja, na kmetih in otrokom neimovitih ljudi po mestih in trgih, če njih roditelji ali roditeljev namestniki zaprosijo, iz ozira vrednih razlogov dopuščajo polakšice ali zlajšila gledé na mero, koliko jim je pravilno hoditi v šolo. Te polakšice naj bodo v tem, da se poučevanje skrči (stesni) na neki del leta, ali na pol dne ali na posamične dneve v tednu.

Le-te polakšice dodeljevati je tudi otrokom celih šolskih občin na deželi (na kmetih), kadar zastopi vseh všolanih občin vsled sklepa občinskih odborov za to poprosijo. V tem slučaju moči je učni črtež urediti takó, da se okrajšani pouk otrokom v posebnih oddelkih, ki so ločeni od drugih otrok, delí najmanj do izpolnjenega štirinajstega leta njihove dobe.

V vseh slučajih, kateri se v zgornjih dveh odstavkih na misli imajo, treba je otroke, v šolo hoditi dolžne takó učiti, da jim bode moči s tem poukom sploh zapovedani učni smoter doseči.

Na koncu šolskega leta sme okrajno šolsko nadzorstvo takim učencem, kateri sicer še niso prestopili štirinajstega leta, pa ga prestopijo v prvem prihodnjem poluletju, in kateri so se popolnoma naučili predmetov ljudske šole, iz tehtovitih razlogov dovoliti, da se odpusté iz šole.

§. 23.

Dolžnosti, hoditi v javno šolo, odvezani so časno ali za vselej:

Otroci, kateri hodijo v kako višjo šolo, ali v obrtniške ali kmetijske šole ali strokovne tečaje, ako le-ti po svoji uredbi morejo ljudsko-šolski pouk nadomeščati; po tem otroci, katerim kaka duševna ali teška telesna nakaznost ali napaka brani učiti se ali v šolo hoditi; naposled taki otroci, katere poučujejo domá ali v kakem privatnem zavodu.

V tem poslednjem primeru odgovorni so roditelji (starši) ali njih namestniki za to, da se bodo otroci zadostno poučevali vsaj v vsem tem, kar je zapovedano za ljudsko šolo.

Ako je kaka dvojba na to stran, ima okrajno šolsko nadzorstvo dolžnost, po primernem načinu prepričati se o tem, je li dvojba utrjena ali ní. Temu, kar se zastran tega zaukaže, dolžni so roditelji ali njihovi namestniki udati se.

§. 29.

V izobraževališčih za učitelje se učí:

- vera;
- odgojstvo (pedagogika) s praktičnimi vajami;
- učni jezik;
- zemljepis;
- zgodovina in nauk o ustavi domovine;
- matematika in geometrijsko črtanje;
- prirodopis;
- prirodoslovje;
- nauk o kmetovanji s posebnim ozirom na razmerja tal (zemlje) v domači deželi;
- lepopisje;
- risanje ali črtanje s prosto roko;

muzika s posebnim ozirom na cerkveno muziko;
telovadstvo.

Razen tega je treba ondi, kjer bode prilika k temu, zrejanke ali odgojence seznaniti z načinom, kako se poučujejo gluhonemi in slepi, kakor tudi s tem, kako je treba urediti detinj vrt in odgojilnice za nravno zapustele (zanemarjene) otroke, da bo prav.

Z odobrenjem ministra za uk in bogočastje smejo se kot nezapovedani predmeti učiti drugi živi jeziki.

§. 30.

Učni predmeti v izobraževalnicah za učiteljice so:

vera;
odgojstvo (pedagogika) s praktičnimi vajami;
učni jezik;
zemljepis;
zgodovina;
aritmetika (računstvo) in nauk o geometrijskih oblikah;
prirodopis;
prirodoslovje;
lepopisje;
črtanje z golo ali prosto roko;
muzika;
ženska ročna dela;
telovadba.

Še je treba ondi, kjer bo prilika za to, zrejanke seznaniti s tem, kako se mora urediti detinj vrt.

Z odobrenjem ministra za uk in bogočastje smejo se kot nezapovedani predmeti učiti drugi živi, sosebno tuji jeziki.

Učiteljice ženskih ročnih del bodo se izobraževale ali v izobraževališčih za učiteljice ali pa v posebnih učnih tečajih.

§. 32.

Da bode kdo vzprejet v prvi letni tečaj, hoče se, da je izpolnil 15. leto svojega življenja, in poleg tega, da je zdravega, trdnega telesa, da je v oziru na blagonravje brez madeža in da je že temu primerno izobražen. Minister sme iz razlogov posebnega ozira vrednih komu šest mesecev največ od dobe izpregledati.

Da ima pitomec res tako v pripravo potrebno izomiko, mora dokazati pri ostri preskušnji pred vzprijetjem.

Ta preskušnja obsega sploh tiste učne premete, kateri se obligatno uče v meščanski šoli. Na take prositelje, ki so uže v muziki izobraženi, treba se je pri vzprijemanji predstveno ozirati.

Javna učiteljska izobraževališča odprta so brez razločka vere vsem prositeljem, kateri imajo takšne izkaze.

§. 36.

Pravna razmerja učiteljskega osobja se uravnujejo s posebnimi propisi. Učitelji za vero, ako se zatrdno namestijo, naj bodo — kar se tiče pravic in dolžnosti — glavnim učiteljem enaki.

§. 38.

Kdor ima svedočbo (spričevalo) zrelosti (§. 34), sposoben je biti začasno nameščen za podučitelja ali učitelja.

Da bode kdo za trdno (definitivno) nameščen kot podučitelj ali učitelj na kateri občni ljudski šoli, potrebna mu je svedočba učiteljske sposobnosti za občne ljudske šole, katero zadobi s preskušnjo o učiteljski sposobnosti po tem ko je najmanj dve leti v zadovoljstvo delal v praktični šolski službi na javni ali taki zasebni ljudski šoli, katera ima pravico javnosti.

Da bode kdo za trdno nameščen kot podučitelj ali učitelj na kateri meščanski šoli, potrebuje svedočbe o učiteljski sposobnosti za meščanske šole, katero zado-bode s posebno preskušnjo po tem ko je najmanj tri leta v polno zadovoljstvo delal na kaki ljudski šoli ali na katerem drugem učilišči. V učiteljstvu izkušene tehnične učitelje za posebne učne tečaje, ki so združeni s posamičnimi šolami (§. 10), sme ukovni minister od te preskušnje odvezati.

Za preskušnje o učiteljski sposobnosti postavlja minister za bogočastje in uk posebne komisije. Tu velja za načelo, da naj udje take komisije bodo sosebno ravnatelji in učitelji učiteljskih izobraževališč, šolski nadzorniki in dobri ljudsko-šolski učitelji.

V preskuševanje kandidatov gledé njihove sposobnosti, poučevati otroke v veri, treba je pozivati zastopnike cerkvenih in verskih družeb (§. 5, odstavek 6).

§. 41.

Taki, kateri niso na kakem učiteljskem izobraževališči, imajočem pravico javnosti, dovršili poučnega tečaja, smejo, kadar so izpolnili devetnajsto leto svoje dobe, zadobiti svedočbo zrelosti (§. 38, odstavek 1), če — izkazavši ostale zakonite potrebnosti (§. 32, odstavek 1) — opravijo preskušnjo na katerem državnem učiteljskem izobraževališči.

Minister za bogočastje in uk določa uvete, pod katerimi je moči kandidatom — imajočim učiteljsko sposobnost za sredne šole — dobiti učiteljsko sposobnost in namestnost (sposobnost namestitve v službo) za ljudske šole.

Ali za trdno se taki kandidatje smejo v službo namestiti samo po tem, ko so najmanj eno leto v ljudsko-šolski službi delali (§. 38, odstavek 2 in 3).

§. 42.

Da se kandidatje nadalje izobrazijo za učiteljstvo, sosebno v učnih predmetih meščanske šole, treba je ustanoviti posebne učne tečaje.

Tanja določila izdaje minister za bogočastje in uk.

§. 46.

V vsaki deželi bivajo vsakih šest let konferencije poslancev okrajnih konferencij pod prvosedstvom katerega deželnega šolskega nadzornika (deželne konferencije).

§. 48.

Služba v javnih šolah je javen urad in zadobiti jo more enakomerno vsak državlján, kateri je svojo sposobnost za to zakonito izkazal.

Kot odgovorni šolski voditelji (§§. 12, 14, odstavek 2, §. 19, točka 4 in 5) smejo se postaviti samo taki učitelji, kateri izkažejo tudi, da so sposobni učiti vero (§. 38, odstavek 5) ónega spoznavanja, kateremu pripada večina učencev dotične šole po srednjem številu, kakor je bilo v poprejšnjih petih letih. Pri ovedovanji tega srednjega števila šteje se, da vsi evangeljski učenci pripadajo enemu in istemu spoznavanju (veroizpovedi). Šolskega voditeljstva dolžnost je, nadziranja šolske mladine pri redno postavljenih bogovernih (pobožnih) vajah udeleževati se po učiteljih dotične veroizpovedi.

Učiteljstvo je zaprto takim, kateri vsled kazensko-sodne obsodbe ne morejo biti izvoljeni v občinski zastop.

§. 53.

Če se pri kateri učiteljski osebi, ki ima svedočbo učiteljske sposobnosti za občne ljudske šole, najde, da njene storitve niso zadostne ali dovoljne, sme deželno šolsko oblastvo primorati jo, da se še enkrat podvrže preskušnji o učiteljski sposobnosti. Ako bode posledek te preskušnje zopet ne zadosten, izgubi dotičnik vsled tega prej zadobljeno svedočbo učiteljske sposobnosti, ter je zavisno od razloke deželnega šolskega oblastva, je li dovoliti mu, da začasno (provizorno) nadalje služi, ali pa izreči, da bodi odstranjen od učiteljstva.

§. 54.

Ako se kateri učitelj v šoli zoper svojo dolžnost vlada, ali če se zunaj šole vede takó, da to krati ugled učiteljskega stanu ali izdatnost delovanja njegovega kot odgojitelja in učitelja, uporabiti je disciplinarna sredstva, brez razločka, ali nastopi morebiti tudi kazensko-sodno preganjanje.

Tanje do določuje deželno zakonodavstvo, pri čemer naj veljá to načelo, da se ravnatelji in tako tudi dokončno namesčeni učitelji in podučitelji smejo iz službe odpustiti in učiteljstva odpraviti, samo na podlogi poprej opravljenega pravrednega disciplinarnega postopka.

§. 59.

Dolžnost, napravljati šole, uravnjuje deželno zakonodavstvo, držeč se tega načela, da je vsekakor treba ustanoviti šolo povsod, kjer eno uro na okoli po petletnem poprečnem (srednjem) številu biva več nego 40-tero otrôk, ki morajo čez štiri kilometre daleč v kako šolo hoditi.

Takisto pristoji tudi deželnemu zakonodavstvu izdati pripravna ukazila gledé ustanovitve za deželo potrebnih šol in odgojilnic otrokom nepolnočutnim (ne obdarjenim z vsemi čuti), dalje otrokom npravno zapustelim, kakor tudi gledé zavodov in učnih tečajev, ki jih omenja §. 10.

§. 62.

Za potrebne ljudske šole skrbí v prvi vrsti občina dotičnega kraja ali selišča, pri čemer se v moči vzdržujejo pravno obstoječe dolžnosti in dajatve ali oprave tretjih oseb ali pa korporacij.

Koliko se tega udeležujejo okraji, po tem, kako se opravlja trošek za zavode in tečaje omenjene v §. 10 in §. 59, odstavek 2, to določa deželno zakonodavstvo.

§. 75.

Z ozirom na posebne razmere kraljevin Dalmacije, Galicije in Vladimirije z veliko vojvodino Krakovsko, vojvodin kranjske in bukovinske, mejne grofovine isterske in poknežene grofovine Goriške in Gradiščanske pridržava se ondukajšnjim deželnim zakonodavstvom, dopustiti kak odstop od načel, postavljenih v §. 21, odstavku 1, 3, 4, 5 in 6, v §. 22, odstavku 2, v 28 in v §. 38 in v kraljevini Galiciji in Vladimiriji z veliko vojvodino Krakovsko tudi od načel, ki so ustanovljena v §§. 17, 18 in 19.

Določila §. 48, odstavka 2 ne veljajo v kraljevinah Dalmaciji, Galiciji in Vladimiriji z veliko vojvodino Krakovsko vred.

Člen II.

Ministru za bogočastje in uk naroča se zvršiti to postavo ter izdati potrebna prehodna določila.

Na Dunaji, dne 2. maja 1883.

Franz Josef s. r.

Taaffe s. r.

Conrad-Eybesfeld s. r.